

V současné době kompromituje českou společnost, politiku i státní finance majetkově i právně neprůhledné vysílání komerčních televizí. Důvody, které také dovedly tuto zemi k horentní pokutě vyměřené arbitráží, přibližuje umělec, který sílu TV Nova pomohl v jejích začátcích vybudovat. **PETR VRÁNA (46)**, malíř, producent a porotce na Golden Award a Europrix, soutěžích o nejlepší současná multimediální díla, je díky své práci v emigraci v Evropě, ale i v USA schopen vidět české mediální prostředí fundovaně a s kritickým nadhledem.

Když startovala Nova, byl jste tvůrcem i režisérem jejího prvního designu. Pro tehdejší českou společnost byla podoba zrychleného rytmu a výtvarného řešení televizního vysílání doslova šokem.

V roce 1993 jsme s jedním se zakladatelů Videoartu Woodym Vašulkou propagovali na obrazovce České televize založení pražského Media Archivu. Nabízel veřejnosti nejen projekce světového videoartu, ale i prostor pro vlastní autorskou tvůrčí činnost. Určitou pikantností je, že toto vysílání České televize produkovala nyníjší ředitelka TV Nova Li-buše Šmuclerová. Odtamtud mne přivedl mediální expert Petr Sládeček přímo k doktoru Železnému, který měl za dva měsíce začít vysílat. Objasnil mi, že půjde na rozdíl od cizácké Premiéry o skutečně českou privátní televizi. Dozvěděl se, že jsem byl schopen za šest týdnů vybavit německou televizní stanici Hessen 3 novým designem. Se schématem generovat z velké části původní český program jsem se tedy identifikoval.

V čem spočívala vaše práce?

Vedl jsem tým složený ze studentů českých uměleckých škol a západních profesionálů, kteří měli vytvořit kompletní grafické „šaty“ televize, elektronický manuál – desítky znělek a upoutávek. Vymyslel jsem například skleněný centrální objekt loga Novy. Naše české lité sklo má ve světě opravdu dobrý zvuk a pro oko českého diváka byla vejčitá spirála kombinovaná s computerovými efekty přijatelnou připomínkou. Byly za tím nekonečné hodiny práce s poctivým filmovým barevným nasvětlováním. **Lišily se původní požadavky příliš**

od toho, co se potom stalo s vysíláním Novy?

Železný věděl, že grafický doprovod televize bude životně důležitý, a byl zprvu skvělým supervizorem. Pro ČNTS-Nova jsem pracoval do roku 1995, kdy jsem si začal v programu zaškrtnout počet amerických seriálů. Dostoupil strašlivých šestnácti titulů za den. Psychicky jsem to nemohl zvládnout. Přешel jsem tedy na FAMU, kde jsem tehdy vyhrál konkurs na vedoucího oboru pro nová média na katedře animace. Poté, co videopřehrávač běčkových filmů a pokleslé zábavy značky Nova ovládl vysílací prostor nad Českou republikou, vyhýbal jsem se přemýšlení o tom, co jsem spolustvořil.

Absolvoval jste vysokou uměleckou školu. Jak jste se dostal k videoartu a vůbec digitálním médiím?

Vystudujete malířství a zjistíte, že závažný obraz ztratil velkou část své společenské úlohy. Pracujete tedy s obrazem elektronickým, který vstupuje lidem do přibytků, a doufáte, že se vám podaří esteticky je obohatit. Celá řada televizních stanic v západním Německu videoartistům vysílala v osmdesátých letech umělecké filmy. Zpestřovali si tím program. Později nás již nepotřebovali. Po avantgardě přišli poučení ostří borci pracující na výkonných grafických zařízeních, kterými se televize dovzbavily. Proto jsem se s takovým nadšením vrhl do nezkaženého televizního prostoru v Čechách. Chtěl jsem sem přinést kvalitní elektronický, pohyblivý obraz podpořený hudbou českého umělce první světové hudební extraligy Jana Hammera. Oproti zadaným pětivteřinovkám jsem pro skladatele vybojoval napří-

klad dvaadvacetisekundový prostor pro znělku Právě dnes. Ve všech znělkách jsem potlačoval grafiku a upřednostňoval Hammerovy hudební struktury, které však mohly vykvést teprve v časovém prostoru, jež běžná komerční televize nenumožňuje. V té době tento ART-WORK uspěl i v nekomerčních prezentacích. V roce 1995 ho skupina českých diváků (Focus Group) upřednostnila v porovnání s dalšími grafickými tvářemi pěti světových televizních stanic, které pracovaly s mnohonásobně vyššími rozpočty.

Co bylo pak?

Požadavky se začaly lišit s nástupem tzv. výtvarné rady, zformované v Nově z lidí bez výtvarného citění. Ti dohlíželi na práci mé nástupkyně a přiměli ji k folkloristickým novotvarům a k používání obličejů zaměstnanců Novy do znělek. Což je světové unikum. Pevně zavedený grafický řád byl zbořen, s typografií se nakládá necitlivě a bez konceptu.

Lze uvést pozitivní příklady ze světa televizního designu?

Příkladem může být britská BBC nebo rakouská ORF, kde se zrovna třeba disciplínu designu podařilo zavést. Stalo se tak ovšem pod přísným dohledem typografické superhvězdy Nevilla Brodyho. Tuto disciplínu si Nova udržela pouze první dva roky. Pak vypukl pravý vrchol nevku-su při generování znělek po puči v roce 1999 a trvá dodnes. Hlava se vám točí při dennodenních průletech písmenkovými městy v narychlo vytvořených znělkách. Musely vzniknout bleskově poté, co bylo vysílání znělek, které byly zcizeny řediteli ČNTS Janu Vávrovi, soudně zakázáno. V srpnu 1999 bylo totiž nelegálně

převezeno asi třicet videokazet grafického designu původní Novy na Barrandov. Sdělil mi to zcela zděšený šéfproducent ing. Zdeněk Kučera. V době, kdy vše bylo naprosto rozklíčeno, vysílalo se z improvizovaných studií, byly tyto znělky jediným prvkem, který zůstal nezměněn. Bylo to jako v pohádce o císařových nových šatech. Tento akt sehrál rozhodující roli při rozhodování diváků: Železný, či Vávra? Tehdy měla pružně zasáhnout tehdejší Rada pro rozhlasové a televizní vysílání a mohla tak odvrátit desetimiliardovou škodu. Bylo to v její pracovní náplni. Spousta lidí se dodnes směje tomu, jak se pan radní Petr Štěpánek proháněl v rudém ferrari.

Mediální situace v Čechách je neveselá, není však ojedinělá. Osudy podobné tomu Železného nejsou v Evropě ničím novým.

Mnozí televizní magnáti vstupují do politiky, často a nenápadně se záměrem získání politické imunity. V Itálii právě teď odsoudili jednoho z ministrů Berlusconiho vlády na 11 let za to, že převedl 200 tisíc dolarů ze Švýcarska na konto milánského soudce. A když nedávno demonstrovalo proti vládě přes milión Italů na největším náměstí v zemi, premiér Berlusconi, přímý či nepřímý majitel všech pěti televizních stanic v zemi, o tom neinformoval. Z premiérského křesla totiž vyměnil vedení všech tří veřejnoprávních kanálů, de facto si je tak privatizoval a nastolil v nich atmosféru strachu a nesvobody, ne nepodobnou té na Nově. V Itálii konečně pochopili, že mají poslední šanci se vymanit ze zkorumpovaného informačního vaku, a doufejme, že změnu prosadí

SOUUMRAK HY PNOTIZÉRŮ

Petr Vrána s Bohuslavem Woodym Vašulkou, nejdůležitější osobou světového Videoartu a zakladatelem prvního centra pro elektronické vizuální umění The Kitchen v New Yorku v roce 1970 a Media Archivu v Praze

a nedopadnou jako Američané. V Německu další magnát, Leo Kirch, už tehdy majitel většiny evropských práv pro distribuci amerických filmů, se „spřátelil“ s kancléřem Kohlem a bavorská polostátní banka mu napůjčovala dodnes nesplacené miliardy marek pro mediální konstrukt na hliněných nohách. Ve třetím volebním období v roce 1994 Kohl vyhrál už jen těsně a to byl Kohl před volbami na všech Kirchových stanicích. Dokonce měl pravidelný týdenní televizní pořad ze svého roztomilého obýváku. Dnes oba výteč-

bylo zhruba pětáctýřicet procent zakoupeno v roce 1999 do Ruska. Zkrátka 3,5 miliardy českých korun odletělo na Východ ... **Pomohla by na české mediální scéně „kulturní policie“, se kterou jste kdysi v Kasselu spolupracoval? Připomeňme, že jste před očima spolkového prezidenta Weizsäckera zatkli jako kulturní policie velké „kulturní“ osobnosti Německa!** Odpovím vám citací Daniela Kaisera z BBC: „*Mediální rada by neměla být erární parketou pro vyslou-*

že ve zboží jsou otravné látky, po kterých budou mohutnět a zbytnovat, ale v supermarketech hned proti pokladnám jsou lékárny, kde si mohou koupit prášky na hubnutí a zkrásnění. Amerika je tedy už zacyklená. Běžný občan nemá možnost předkládané informace porovnávat a je naprosto dezorientován. Takový „lidský materiál“ se samozřejmě snadněji opracovává. „Illiterate people“, lidé, kteří nechtou, tvoří značnou část populace, jsou zahlceni emocionálně zabarvenými televizními obrazy a třídimenzionálním počítačo-

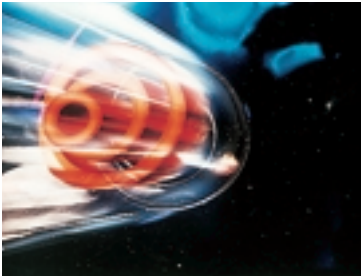
jezdil do USA alespoň jednou ročně, mnoho jsem se naučil v New Yorku. Pamatuju si, když geniální videomág Zbig Rybczynsky jako první experimentálně měnil televizní obrazy v barvě a nejvyšším rozlišení. Vytvářel tím novou realitu pro své umělecké záměry. Nyní se těchto prostředků zmocnili plánovači mocných. **Je kreativní svět médií skutečně tak korporativní a má opravdu takovou možnost vlivu?** Stále existuje ve světě pár velkých firem zabývajících se televizním designem, ale v této oblasti nabízí broadcasterská Amerika už jen kýč. Krize těchto designérských firem vznikla také kvůli nemonopolnímu vzniku interaktivních a nedramaturovaných designů webových stránek. Je spousta nezávislých talentů, které jsou schopny pracovat v audiovizuální oblasti kreativněji než „profesionálové“, již se honí za zakázkami. Ti vpadnou do cizí země, zjistí, že tam mají na ulicích hodně pomerančů, a vyrobí pro tamní televizi „pomerančový design“. Tato anekdota je pravdivá. **Učíte na FAMU, jaký z toho máte dojem?** Jsem rád, že FAMU přistoupila k transfúzi v personální oblasti. Po dobu celých devadesátých let se mi nezdálo vhodné nasměrování k obdivování výkonů Miloše Formana a ocenění Kolji. Tyto příklady nás nepřirozeně táhly za oceán. Evropský film i televize by měly mapovat svůj život a tuto autentickou tvorbu předávat do světa vlastním, moderním jazykem. ☒

Mediální monopoly ničí všechno, co se dobře „našlápne“. Pak už se jen oplodňují jak žížaly v láhvi navzájem.

níky vyšetřují. Jméno Kohl totiž stálo na výplatní listině Kirchova impéria jako poradce s ročním příjmem 800 tisíc DM. Zdá se, že přišla doba odchodu mocných mediálních hypnotizérů – Turner ze CNN na farmu, Be-rezovskij do rukou britské policie, moravskobritský Ludvík Hoch-Max-well na dno oceánu. Mediální monopoly ničí všechno, co se dobře „našlápne“. Pak už se jen oplodňují jak žížaly v láhvi navzájem. Nova a Prima nakupují společně program a jsou de facto jeden podnik. Pracovní atmosféra v Nově byla v souladu s heslem Bát se a nic si nepamatovat. Mimochodem, informaci o tom, že celých deset koncesionářských miliard za prohranou arbitráž letí přes Atlantik, bych rád poopravil. Po pádu akcií CME jich

žilé sportovce a publicisty.“ Kulturní policii má být totiž ona mediální rada. Ta měla dohlédnout, aby Daniel Korte, šéf této rady, která udělila Nově vysílací licenci, nebyl měsíc po složení funkce v radě šéfem dabingu na Nově! To jsem zíral, když se vedle mne na poradě posadil ... Britská rada za éry Margaret Thatcherové odebrala licenci velmi úspěšné privátní televizi ITT okamžitě po odklonění od schématu. **Je pro vás profesně zajímavý televizní trh ve Spojených státech?** Do USA po nástupu Bushe ml. již necestuji. Ničím už nemohou překvapit. NBC News jsou zprávy, které sleduje celá země, kde se mezi střilejícími tanky na vás vyvalí bez ohlášení v reklamě „legální drogy“. Američané, „občané s kreditkami“, už sice vědí,

vým prostředím, ve kterém se na dlouhé hodiny ztrácejí. Vojenské simulace bojů, jejichž vývoj stál miliardy dolarů, jsou dnes zdarma na Internetu, protože si vojenská správa jednoduše spočítala, že si tím sníží průměrné náklady 36 000 USD na rekrutování nováčka. A vyšlo jim to! Dnešní američtí vojáci, tito živí roboti, pracují při „strategickém čištění objektu“ mnohonásobně rychleji. Američtí experti si v médiích dnes pochvalují, že vojáci boj od domu k domu cvičí ve skupinách na Internetu ve volném čase. Horší je, že takhle po sobě střílí mládež už i po celém světě, včetně mých synů. V evropské verzi americké hry ze zastřelených nestříká krev, avšak jakási digitální zelená barva. V osmdesátých a devadesátých letech jsem

První sada znělek televize Nova z roku 1993, které se vysílaly do roku 1995